

katedry, zniesienie innej, przemiana godzin do wykładania kursu, zmniejszenie albo powiększenie władzy rektorskiej lub też innych urzędów w tych rozmaitych uniwersytetach, zaprowadzenie po klasach innego dzieła na miejsce używanego pierwiej; oto są prawie wszystkie źródła tych tysiąca i jednego statutów po wszystkich naukowych zakładach, od czasu pierwszego ich zaprowadzenia.

W roku 1806 minister Cabañero przepisał dla wszystkich uczonych instytutów plan jednostajny nauk, noszący dotąd jego imię; lecz plan rzeczony nie ukazuje nic w sobie godnego zastanowienia.

W każdym Uniwersytecie pierwszego rzędu (*universidad mayor*), były dwa kollegia, nazwane także *mayores*, które przed kilką laty zamknięto, a ich nadania równie jak i dochody, do skarbu rządowego wsiąkły. *Colegiales* w *Salamanca*, w *Alcalá* i w *Valladolid*, we wszystkich się czasach wysoką wziętością literacką zaszczycały, zasłużoną pod wszelkimi względami, dzięki troskliwości i dozorowi, z jakim zawsze nad naukami w tych zakładach czuwano.

W Uniwersytetach, po małych miasteczkach zaprowadzonych, rektor w towarzystwie *alguazylów* (służby policyjnej), obchodzi co noc domy, w których studenci mieszkają dla zapewnienia się czy pracują po swoich stancjach, podobnie jak patroli zwiedzają posterunki w mieście warowném. W dni Niedzielne i Czwartki, uczniowie wolni są od tego nad sobą czuwania, w te dni udają się do swoich towarzystw (*la Tertulia* lub *la Ronda*), albo idą wyprawiać serenady, które nie mogą trwać dłużej, jak do 9 godziny. Student ulega karze, jeśliby w dniach innych tygodnia spotkano go na ulicy, grającego na gitarze, instrumencie nieodłącznym od hiszpańskiego studenta.

Uczniowie prawa, należą po większej części do dobrych familij; a ponieważ od uikogo nie zależą, ze wgardą na uczniów innych fakultetów poglądają, a nadewszystko na przykładających się do teologii, którzy po większej części są na posłudze u mnichów, widzieć ich często można niosących kosze prowiantu na kuchnię ich panów albo pań przeznaczonego; w nocy chodzą za nimi z latarkami i towarzyszą do szkoły albo na przechadzkę

młodym paniczom, mieszkającym w tych domach, gdzie oni są na usłudze; służba ta ich po kilku latach bywa nagradzana jakimkolwiek probostwem w miasteczkach, których ci panice zostają właścicielami, albo też i w innych za ich wpływem. Z tej klasy uczniów wychodzą częstokroć xięża, odznaczający się swojemi zaletami jako plebani. Lecz są uczniowie jeszcze biedniejsi; żyją oni polewką miłosierdzia, rozdającą się codziennie u ferty niektórych klasztorów. Ci nieszczęśliwi młodzieńcy za całą własność mają tylko swoje xiążki szkolne, i lichy przydziewek, a wielka ich liczba nie ma innego przytułku, nad przysionki kościelne. Z tem wszystkiem, widzieć ich można regularnie uczęszczających na kursa przypuszczonych wpisów i stopni ubiegających się o beneficja świeckie i duchowne, których często przez swoją osobistą wartość stają się godnemi, chociaż wszelkie protekcyi i wstawienia się za sobą są pozbawieni. Wielka liczba tego gatunku studentów, iż nie rzekę, większa ich część, opuszczają Uniwersytet przy końcu kursów, i widzieć ich można waleśających się, tam i owdzie gromadami po 4ch lub 6ciu, i przy gitarach przyspiewujących strofy (*Coplas e'studiantinas*), prosząc o wsparcie. Pomiedzy sobą, ten rodzaj życia nazywają oni *andarala tuna* (włóczyć się); a taki jest między młodzieżą powab do tej włóczęgi, że szal jego wszystkich stanów studentów opanowyywa, i nierzadka widzieć wielką ich liczbę, którzy chociaż należą do zacnych familij, uważających za wykwinność szlacheckiego stanu, łączenia się do tych gromad i składania części włóczęgi. Te osobliwsze obyczaje, szczególniejszy studentowi hiszpańskiemu charakter nadały, i to jest charakter prawie narodowy, a przynajmniej bardzo pospolity, który się stał nieprzebraną awantur miną. I to jest właśnie, co nastreczyło to zdanie, o pasającym Don Quiszotta na rycerza oberżyscie, iż był: *mas maleante quo estudiante o page*, większy psotnik od studenta lub też pazia. (Wyjątek z *Quarterly Journal of Education*.) (G. W.)